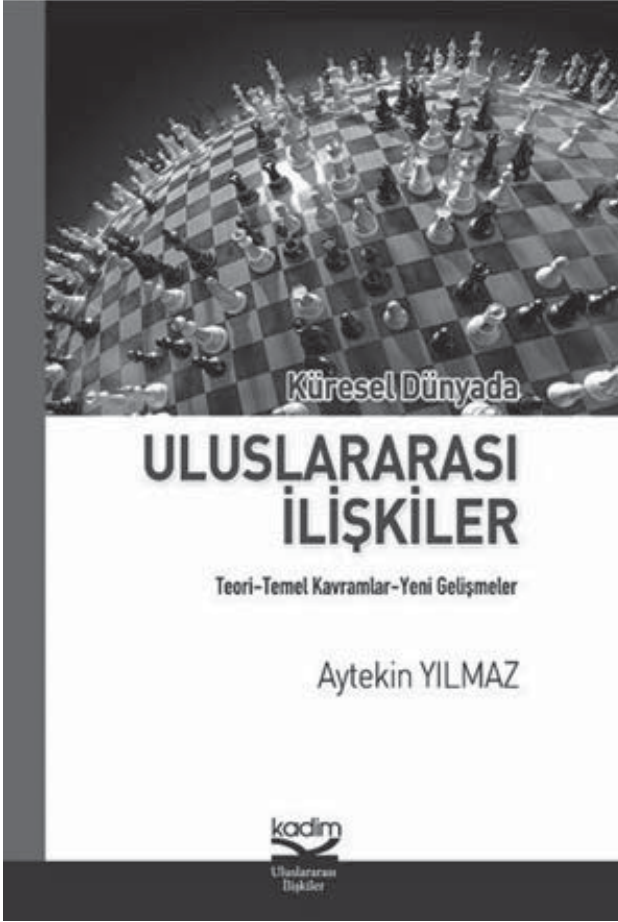

KÜRESEL DÜNYADA ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Aytekin YILMAZ, Kadim Yayınları, Ankara 2012, 448 s., ISBN 978-975-9000-38-7.

Reha YILMAZ¹

¹ Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çankırı - TÜRKİYE
E-posta: ryilmaz@karatekin.edu.tr

İki kutuplu sistemin sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan küreselleşme dalgası uluslararası ilişkilerin niteliğini değiştirmeye başlamıştır. Bu yeni süreçte oluşan ortam dünya politikasını yeniden şekillendirmiş, yeni aktörlerin ortaya çıkmış, ulus devlet eski gücünü kaybetmiş, ekonomi öncülüğünde sosyal, kültürel ve siyasi bir entegrasyon yaşanmıştır.

Viyana Kongresi'yle başlayan küreselleşme süreci, Soğuk Savaşın başlamasıyla yavaşlamış olmasına rağmen durmamıştır. Teknolojinin gelişmesi ve iletişimin hızlanmasıyla birlikte küreselleşme süreci hızlanmış ve uluslararası sistem küreselleşerek farklı bir boyuta dönüşmüştür. Geçmişte bir ülkenin jeopolitik konumu ile askeri ve siyasi gücü uluslararası alandaki konumunu belirlerken, bugünün küresel dünyasında ekonomik ve teknolojik faktörlerin daha belirleyici hale gelmiştir. Aynı şekilde güç ve zor kullanımı yerine ekonomi, kültür ve rızanın önem kazandığı bu süreçte jeo-politika ve jeo-strateji kavramı yanında jeo-ekonomi ve jeo-kültür kavramlarının da kullanılmaya başlandığı gözlenmektedir. Bunun anlamı uluslararası ilişkiler yeni bir tarzda küresel düzlemde ve ekonomiyle okunur hale gelirken uluslararası politik ekonomi yaklaşımı önem kazanmaya başlamıştır.

Yeni sistemde iç ve dış politika yakın bir ilişki içinde olup, sınırsız iç egemenlik artık kabul edilmemiş, insan hakları hukuku adeta evrensel hale gelmiş ve ülkelerin diğerinin içişlerine karışmama ilkesi ortadan kalkmıştır. Dünyanın birçok yerinde yaşanan çatışmalar dünya barışını tehdit etmiş ve evrensel bir barış arayışı hızlanmıştır. Bu çerçevede Dünya devletinin kurulması ve Dünya devletinin kurularak evrensel barışın sağlanması daha sık zikredilir hale gelmiştir. Uluslararası ilişkilerde yaşanan bu köklü değişime rağmen, bu değişimleri de içeren kapsamlı bir çalışma yapılamamıştır. Bu nedenle uluslararası ilişkileri geleneksel sorunlar ve yeni gelişmeler ışığında, popüler basitleştirmeler ve komplo yaklaşımlar ötesinde, uluslararası ilişkiler disiplininin temel kavram ve yaklaşımları çerçevesinde akademik bir bakışla ele almak kaçınılmaz hale gelmiştir.

Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler, küreselleşmenin uluslararası sisteme etkisini tespit etmeye çalışan bir eser. Çalışma Giriş, beş bölüm ve sonsözden oluşuyor. Eserin birinci bölümünde

küreselleşme ve değişen dünyada uluslararası ilişkilerin niteliği ele alınmıştır. Bu bölümde Uluslararası İlişkiler disiplini ve tarihi gelişimi üzerinde durularak, dünya toplumundaki değişimin uluslararası ilişkilere yansımaları ortaya konulmuştur. Bu çerçevede iki kutuplu dünyanın yıkılışı, ABD'nin dünya yönetimine gelişi, Anglo-Sakson İttifakıyla dünya hâkimiyetini eline geçişi, ekonomik rekabetin sistemleştirilmesi buna karşın güvenlik alanında işbirliğinin sağlanması için büyük güçlerin ortak ve tek elden yönetimi açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca Uluslar arası İlişkilere hakim olan çatışma, küresel işbirliği, ekonomik entegrasyon ve sistemin dönüşümü üzerinde durulmuştur. Yılmaz bu bölümde Uluslararası Sistem'de yaşanan değişimleri: “İki kutuplu sistemin yıkılışı, Dar bir İttifakla Dünya hâkimiyeti, ekonomik çok kutupluluktan siyasi çok kutupluluğa, ekonomik rekabetle birlikte güvenlik alanında işbirliği, küresel büyük güçlerin yönetimi, ortak kural ve kurumlarla yönetim”² olarak tasnif etmiştir.

“*Uluslararası İlişkiler Yaklaşımlarını ve Kuramlar*” başlığını taşıyan ikinci bölümde tarihi yaklaşımlar ve küresel boyutta yeni eğilimler ele alınmaktadır. Özellikle uluslararası ilişkilerin yeni yaklaşımları, özellikle ekonomik ve kültürel yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede klasik yaklaşımların yeni yaklaşımlarla değişime uğradığı, özellikle ekonomik ve kültürel-psikolojik yaklaşımların diğer klasik yaklaşımlardan daha önemli hale geldiği belirtilmektedir. Bu bölümde klasik yaklaşımların tarihi gelişimi ele alınırken, küreselleşme ile bu yaklaşımların dönüşümü ve değişimi anlatılmaktadır. Bu bölümde özellikle dünya ekonomisinde veya uluslar arası sistemde meydana gelen değişimler, küresel ekonomik sistemin karışık olmakla beraber bütünleştiği, yeni aktörlerin devreye girmesi ile birlikte uluslar arası ekonomik ilişkilerin sonucundan emin olunamadığı, küresel entegrasyon ile birlikte küresel eşitsizliğin gelenekselleştiği, dolayısıyla düzen, istikrar ve adalet çerçevesinde yeni taleplerin ortaya çıktığı üzerinde durulmaktadır.³

Üçüncü bölümde “*Ulusal Güç ve Dış Politika veya Uluslararası İlişkileri Belirleyen Faktörler*” başlığını taşıyor. Bu bölümde ulusal

² Aytekin Yılmaz, Küresel Dünyada Uluslar Arası İlişkiler, Kadim Yayınları, Ankara, 2012, s. 28-32.

³ Yılmaz, s. 186-187.

güç ve dış politika ilişkisi, ayrıca uluslararası ilişkileri belirleyen faktörler irdelenmiş. Bu bölümdeki genel maksat güç kaynakları ile politika amaç ve araçlarının klasik hali ve değişen ortama uyarlanması teorik olarak açıklamaktır. Bu nedenle bölümde öncelikle gücü oluşturan coğrafya, nüfus, teknoloji, ekonomi, askeri güç, psikolojik-kültürel öğeler, siyasi ve diplomatik unsurlarla enerji kaynakları gibi faktörler üzerinde durulmuştur. Yeni sisteme göre revizyonist, statükocu, prestij, yayılcı yönelimlerin anlamları açıklanmıştır. Ayrıca dış politika yöntem ve araçlarının kullanılması ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Yılmaz, devletlerin dış politikalarını belirlerken: “çıkarların tespit edilmesi gerektiğini, çıkarlar arasından önceliklerin belirlenmesinin zorunlu olduğunu, çıkarların diğer devletlerin çıkarlarıyla örtüşmesi gerektiğini ve hedeflere uygun araçların seçilene, politikaların uygulanması gerektiğini”⁴ belirtmiştir. Bu diğer devletlerle uyum içinde olan hedeflere işaret etmesi açısından oldukça önemlidir.

Dördüncü bölümde ise uluslararası güç yapılanmasının değişen dünya ile uğradığı dönüşüm ele alınmıştır. “*Değişen Dünya ve Uluslararası Güç Yapılanması*” başlığını taşıyan bu bölümde ülkelerin güç kaynakları ve dünyadaki reel durum ortaya konularak, yeni bir dünya tablosu çıkartılmıştır. Bu bölümde dış politika stratejileri üzerinde durulurken “Dünya Devleti” kavramı ele alınmış ve Dünya Devleti’nin: “uluslararası toplumun bir devlet olarak ortaya çıktığı ve uluslararası ilişkilerin ortadan kalktığı, dolayısıyla düzen ve güvenliğin devlet içi bir sorsun haline geldiği bir ortam”⁵ olduğu zikredilmiştir. Bu husus uluslararası strateji olarak Dünya devletinin bu kapsamda değerlendirilme ve küreselleşen dünya için bir sistem olarak algılanması açısından önemlidir.

Beşinci bölümde “Küresel Dünya ve Yeni Uluslar Arası Düzen” üzerinde durulmuştur. Bu bölümde İki Kutuplu Dünya’dan sonra oluşan ve devamlı gelişen yeni ortamın yeni bir sistem olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu kapsamda oluşan yeni ortamın ana aktörleri ve eğilimleri, oluşan ya da yakın gelecekte oluşması muhtemel yeni oluşumlar (Anglo-Amerikan İttifakı, Büyük Güçler Yönetimi, Uluslararası kurumlar aracılığıyla ve hukuku kullanarak yönetim,

---

⁴ Yılmaz, s. 258

⁵ Yılmaz, s. 330.

dünya devleti ve evrensel barış, ABD hâkimiyetli dünya, çoklu bloklaşma) arasında olası yeni düzen belirlenmeye çalışmıştır. Bölümdeki “*Günümüz Dünyasında Savaş*” konusu savaşın uluslararası ilişkilerdeki yerini günümüz şartları açısından değerlendirmektedir. Bu kapsamda silahlanma, tek güç olmanın avantajları ve riskleri, küreselleşmeye olan tepkiler, savaş oyunları ve kara ve deniz hâkimiyetinin sağlanmasının mümkünlüğü üzerinde durulmuştur. Bu bölümdeki Yılmaz Kant, Russell gibi düşünürlerin ileri sürdüğü, uluslararası barış için Dünya Devleti’nin kurulmasını şart olduğu iddiasının küreselleşme ile mümkün hale geldiğini belirtmektedir. Ona göre: “*Egemenlik ulus üstü merkezsiz ve topraksız organların eline geçmiştir.*”⁶

Eserde son söz olarak Uluslararası ilişkiler Sosyolojisi konusu ele alınmıştır. Yılmaz bu bölümde kurumların değişen koşullara uyum sağlaması gerektiği, uyum sağlamazlarsa çökeceklerini ve istikrarsızlığa sebep olacaklarını ileri sürmektedir. O, uluslararası sistemin de aktör, kurum ve değerleriyle bir bütün olduğunu ve bugünkü hızlı değişimin sistemi değiştirdiğini vurgulamaktadır. Ona göre bugün ulusal dönemden post ulusal küresel döneme geçildiği ve bununla sistemin aktörlerinin ve işleyişinin değiştiğini belirtmektedir. Nihayet Yılmaz, teknoloji ve iletişimin gelişmesiyle sistemin değiştiğini ve uluslararası sistemin küresel bir yapıya dönüştüğünü ifade etmiştir.⁷

---

⁶ Yılmaz, s. 401.

⁷ Yılmaz, s. 428-437.